

Мәшіүр-Жусіп Көпеевтің туғанына 150 жыл толуы қарсаңында

Біздің аудауыл Жамандауда баурағында

Мәшіүр атандың батасы

Мәшіүр атанды алғаш көрдім 1924 жылы еді. Менің бес жасар кезім. Біреудін мандаудынан ешкім шерпістің жалғызы, ерке ұлымыны.

Күржі келді жағалай орналасқан аудың шығыс жақ бетінде белек тұрған, асты-усті тақтайланған үлкен ағаш үй-бәріміз Тәте деп айттын мениң немере ағам Біржаниның үйі. Бокырау жәрменекесінен қайтқан Мәшекен Біржаниң үйіне түсті дегенді естіп, жұрт салем береміз деп, шұбыра бастады. Ел аяғы басылды-ау дегендеге ағам жуындырып-кіндерін, Тәтемнің үйіне қарай бет алды. Апамның жетегіне көбей, жүргім бір түрлі луппіден, шегіншектей бердім. Қолымды катты қысып алған ағам үйге кіргізі. Ең алғаш көзімे түскен: төрт болмелі үйдің төрті бөлмесіндегі пештің жанында, кадрлі қонаққа төсөлтін көрпенің үстінде бірнеше жастықты қолтықта, басына үкілі тақия киғен көркіт ақ сары адам отыр. Апам қолымнан жетектеп төрт-бес кадамдай жерге келіп отырды да, салем етіп амандастып, маган: «Корықпа, балам, ол бір жақсы кісі, атана салем бер», - деді.

-Біржан, бұл кім?-деді төрдегі кісі Тәтеме.

-Бұл кісі - женгем, аңшы ағам Күлжаның бәйбішесі. Оның қасындағы -

ағамның жалғыз ұлы, арқа сүйері. Сіздің келгенізді естіп, ак батанызды алғалы келді,-деді Тәтем.

-Ал, балам, аузынды аш,- деді маган. Мен аузымды ашып, қолымды жайдым.

-Ғұмырың ұзақ болсын,-деп бата берді де, бас жағындағы кішкене сандықты ашып, бір уыс мейіз берді.

Бұдан кейін де ол кісіні талай рет көрдім.

Жасым болса 90-та келді. Басымнан талай киын да көтерлі күндерді өткіздім. 7 жыл согыста болып, 25 жыл «халық жауы» деген жаламен накактан сottалдым.

Касиетті Мәшекенің батасы қабыл болып, қызымды кияға, ұлымды ұяға қондырыдым. Қазір таяқ тіреген ақсақалды шал болдым. Әуелі Алла тағала, соңан соң сыйнарын, бас иерім - Мәшекен. Енді айтарым: топырағың торка болып, қабірін нұрга толсын, касиетті Әулием!

Орт

Бұл 1927 жылы болса керек. Біздің ауыл - Сарбұра келді жағалай қонған үш ауыл. Жаңыр болмай, жер курап, көлдер суалуга таянған жағайы болатын. Мал суаруга су жетпей, төл еле бастады. Маусым айынын басында қалың ел күйзеліп, орт сөндірумен алем болды. Даланы жайлап осы орт біздің жайлапта таянған боллуы керек. Ауыл күні-түні орт сөндіруге дайындық үстінде. Тәтем хат жазып, бір жігітті Мәшіүр атага жіберді. Ауыл тасаттық беруге жиналып, көл жағасында мал сойылып, ет асылып

жатыр. Ақсақалдар сапқа тұрып, Нұрғазы молла алға шынып тасаттық намазын оқи бастады. Есімде калғаны: «ат басындағай әк бұлт, қой басындағай кек бұлт, Аллам, сенен тілейміз». Біз, балалар, кайталап шулап тұрмыз. Намаз оқылып, дастархан жайылып, табак-табак ет тартылып жатыр. Үлкен әкем Нұржан, Күлжаның ағасы, маган тасаттыққа сойылған өгіздің жілігін берді. Мен жілікті от басында журген шешеме экеле жатқанда тебемізге кішірек ғана бұлт шығып, күн күркіреп тамшылай бастады. Қезді ашын жұмғанша ағыл-тегіл жаңыр басталып кетті. Біз арғы дегендеге Сарбұра өзенінің жиегіндегі үйге келсек, үйдегі ағаштан жасалған ыдыс-аяқ,

табак, шелекті көлге ағызып апарған. Судың беті толған - ыдыс-аяқ, үлкен-кішілі ыдысты судан жинап, әркім өзінікін танып, шыгарып жатыр. Мәшекене барған жігіт өртегінде азулі берген шырыштықтаған қағазды алғып келді. Орттің алдын алу үшін дұғалап берген қағаз бұта басында шіліп тұр екен. Орт сол жерге 15-20 метр таяу келіп, сөнілті. Жаңыр жін жауып, шоп кайта көгеріп, халық мәре-саре болып, күз айында қыстауга оралдык. Содан бері 84 жыл етсе де, сол оқиға алі күнге бүтінгідей есімде.

Аты маған беймәлім

Мен 1945 жылы әскерден оралып, Баянауылда агроном болып істеп жүрген кезім. Біздің үйге

Ақбура Исаубек дуананың баласы келіп қонды, сол кезде жасы алғыс шамасында, аты есімде жоқ. Жұрт Айтеке дейтін. Таңертең Мәшекенің басына барып, құран оқып қайтпақ екен. Екі күннен кейин кайтар жолда келіп, кайта қонды. Мәшекенің кабіріне түсіп, бетіне әк мата жауып қайтқанын айтты. Сол күні Мәшекен түсініне кіріп, кітаптың арасында бір көйлек тұрғанын айтып, соны алып кет депті. Таңертең қағазға оралған әк жібек матаны маган бермек болды. Бірақ мен алмадым. «Айтеке, өзіңіз кініз», - дедім. Айтекен сондай сыйлыққа лайықты адам еді.

Мұкатай Күлжанұлы